

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

צוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

וישב — י"ט כסלו

(חלק כה)

יוצא לאור על ידי מערכת

"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות

שבוע פרשת וישב, יזכג כסלו, ה'תשפ"ו (א)

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2025
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

Kehot Publication Society® and the Kehot logo are registered trademarks
of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

וישב – י"ט כסלו

כסלו, נאָר אדרבה, לכאורה איז די פרשה בתוכן הפכי פון י"ט כסלו:

י"ט כסלו איז דער טאָג וואָס חופשה ניתנה לו – צום אַלטן רבי'ן, און דער יום הגאולה פון תורת החסידות, כידוע ומפורסם; דאָקעגן אין דער פרשה רעדט זיך וועגן „תחילת סיבת ירידת ישראל למצרים“⁶, אָנהויבנדיק פון דעם וואָס יעקב אבינו האָט געשיקט יוסף'ן „מעמק חברון“⁷ און די ווייטערדיקע מאורעות, ביז צו יוסף'ס מכירה און הורדה למצרים⁸ וואָס האָט דערפירט צו „הוריד לאבינו יעקב למצרים כו“ [– בלשון המדרש⁹, וואָס ברענגט דעם משל: לפרה שהיו מושכין אותה למקולין ולא היתה נמשכת מה עשו לה משכו את בנה לפני והיתה מהלכת אחריו על כרחה שלא בטובתה כך ה' יעקב אבינו ראוי לירד למצרים בשלשלאות ובקולרין אמר הקב"ה בני בכורי ואני מורידו בבזיון כו' אלא הריני מושך את בנו לפניו והוא יורד אחריו ע"כ שלא בטובתו¹⁰].

ב. ויש לבאר דעם קשר ושייכות ביניהם ע"פ הידוע, אַז גלות מצרים איז

א. ס'איז ידוע וואָס דער של"ה שרייבט בפרשתנו¹¹ אַז אַלע מועדי השנה האָבן אַ שייכות בעניניהם צו די פרשיות התורה וואָס ווערן געלייענט אין די זמנים אין וועלכע די מועדים זיינען חל, כולל אויך די מועדים וועלכע האָבן זיך אָנגעהויבן פיל זמן לאחר שניתנו הפרשיות,

איז פאַרשטאַנדיק בנוגע דעם מועד¹² פון י"ט כסלו, וואָס איז חל היינאָר (וברוב השנים¹³) אין דער וואָך פון פרשת וישב¹⁴, אַז דער תוכן פון דעם יו"ט איז פאַר-בונדן און מרומז אין פרשת וישב¹⁵.

בהשקפה ראשונה אָבער איז ניט נאָר געפינט מען ניט אַז דער תוכן הפרשה זאָל האָבן אַ שייכות צום ענין פון י"ט

- (1) חלק תושב"כ בריש פרשתנו.
- (2) כ"ה לשון אדה"ז – לקוטי דבורים ח"א יט, ב. ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר (במכתב שנעתק בהקדמה להיום יום. בהקדמה לחוברת י"ט כסלו) – „תג החגים“ (נתבאר בלקו"ש ח"ה ע' 436 ואילך. לקמן ע' 385 ואילך).
- (3) מלבד בבי' קביעות (אחת זח"ג) בשנה מעוברת וא' (זח"א) בשנה פשוטה) שחל בשבת פ' וישלח. ולהעיר שגם אז, הרי: א) בזמן תפלת המנחה (זמן הודעת (נתינת) הגאולה) קורין פ' וישב. ב) יום א' פ' וישב הוא כ' כסלו דאז היתה הגאולה בפועל (ראה קיצורים והערות לתניא ע' קא. ובכ"מ).
- (4) וכן ה' בשנת הגאולה – תקנ"ט, דהגאולה היתה (ביום ג) פ' וישב כמ"ש אדה"ז באגרתו הידועה (נדפסה באגרות קודש אדמו"ר הזקן סי' לח).
- (5) להעיר מקיצורים והערות שם ע' קכ"קא (בנוגע לשנת תקנ"ז-ח).

(6) לשון רש"י סוטה יא, רע"א ד"ה וישלחה מעמק חברון „ביוסף משתעי קרא כששלחו יעקב אצל אחיו והוא תחילת כו“. וראה פרש"י ריש פרשתנו לו, ב: אלה תולדות יעקב .. סיבה ראשונה יוסף בן שבע עשרה וגו' עי"ז נתגלגלו וירדו למצרים. – ונמצא דלפי „פשוטו של מקרא“ מתחילת הפרשה מספרת התורה „סיבות“ לירידה למצרים.

(7) פרשתנו לו, יד. וראה פרש"י שם. וראה זהר

פרשתנו קפד, רע"א.

(8) שם, כח. שם, לו. לט, א.

(9) ב"ר פפ"ו, ב.

(10) ראה ביאור מדרש הנ"ל במאמרי אדה"ז – פרשיות (ח"א) ע' רה ואילך.

(* ראה לקו"ש ח"ה ע' 172 ואילך בביאור לשון אדה"ז „מועד תמיד“.

המד"א וירד מים עד ים¹⁹ שלט בהון המד"א כי הוא רודה בכל עבר הנהר²⁰, "כבשון" און "רודה" ווערט אָפּגע- לערנט פון דעם לשון "הורד מצרימה" – די כוונה ומטרה²¹ פון דער הורדה איז, אַ יוסף זאָל ווערן דער כובש ושלט, דער משנה למלך במצרים, ומבלעדו "לא ירים איש את ידו ואת רגלו"²².

ועד"ז איז בנוגע דעם מאסר און גאולה פון י"ט כסלו: דער מאסר איז נישט געווען אַ באַזונדער זאך און דערנאָך איז געקומען די גאולה, נאָר די גאולה איז געווען דער תכלית ענינו של המאסר גופא. אַזוי ווי דער רבי (מהורש"ב) נ"ע האָט געזאָגט²³, אַז כאָטש ס'איז שווער אַזוי צו זאָגן, פונדעסטוועגן איז דאָך דאָס אַזוי, אַז דער גילוי וואָס איז געקומען נאָך פּעטערבורג איז געווען ע"ד מחז"ל²⁴, "הזית כשכותשין אותו מוציא שמנו", וואָס פון דעם משל איז מובן אין נמשל – "כותשין אותו" איז כולו מלכ-תחילה צוליב "מוציא שמנו" – און ווי דער רבי נ"ע איז ממשיך: "כן ע"י הקיסרוג"י שהיו בפ"ב נתגלה הפנימי דוקא כו' ועיקר הכוונה ה' בגילוי הפנימי דוקא"²⁵.

וכידוע²⁶, אַז (נאָך) י"ט כסלו האָט זיך אָנגעהויבן בעיקר דער ענין פון "יפוצו

ניט געווען אַלס עונש¹¹, נאָר פאַרקערט – דער תכלית דערפון איז געווען דער "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול"¹² כפשוטו, בגשמיות, און אויך ברוחניות, דער גלות מצרים האָט צוגעגרייט די אידן אַז (בהוציא¹³ את העם גו') תעבדון את האלקים על ההר הזה – צו קענען מקבל זיין די תורה במתן תורה¹⁴.

אַט דער ענין, אַז גלות איז נישט אַן ענין פאַר זיך נאָר די גאַנצע כוונה ומטרה פון גלות איז דער עילוי וואָס קומט דורך דער גאולה (פונעם גלות), איז געווען בגלוי ביי יוסף, אויך ווי דאָס ווערט דערציילט בפשוטו ש"מ: מכירת יוסף און ירידתו למצרים איז (לעיני בשר) געקומען דורך כוונתם הבלתי רצוי פון די אחי יוסף¹⁵, איז אָבער דערנאָך נתגלה געוואָרן דער אמת ותכלית הדבר, אַז "למח" שלחני אלקים לפניכם גו' לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדולה ועתה לא אתם שלחתם אותי הנה כי האלקים גו'¹⁶.

און אַזוי איז מדגיש דער מדרש⁹ "ויוסף הורד מצרימה"¹⁷ – כבשון¹⁸

-
- (11) וע"פ נגלה – אין על מה להעניש את יעקב (ובניו).
 - (12) לך טו, יד. וראה בארוכה לקו"ש חכ"א שיחה ב' לפ' שמות.
 - (13) שמות ג, יב.
 - (14) ראה תו"א יתרו עד, סע"א ואילך. ועוד.
 - (15) ע"ד ל' הכתוב – ויחי נ, כ (וכפשוטו פרשתנו לו, כו ואילך).
 - (16) ויגש מה, ה"ז. וראה גם ויחי שם.
 - (17) פרשתנו לט, א.
 - (18) כ"ה גירסת רש"י ומת"כ בב"ר שם (הובא ג"כ ונתבאר בנזר הקודש לב"ר שם). ולפנינו הוא בסדר הפוך, "שלט בהון המד"א וירד מים עד ים כבש בהון המד"א כי הוא רודה כו". וראה מפרשי המדרש, ובב"ר הוצאת תיאודור-אלבק.

-
- (19) תהלים עב, ת.
 - (20) מ"א ה, ד.
 - (21) ראה יפ"ת (השלם), נזר הקודש. ועוד.
 - (22) מקץ מא, מד.
 - (23) תורת שלום ע' 26.
 - (24) ראה מנחות נג, ב. שמו"ר פל"י, א.
 - (25) וראה לקו"ד ח"א לט, ב, אַז ער איז גיגאַיינגען אין תפיסה איז דאָס גיוויס צוליב אַ כוונה פנימית אין עבודה – ע"ש בהמשך הענין.
 - (26) תורת שלום ס"ע 112 ואילך.

מצרימה" – נאָר נאָכמער: ביידע ענינים שטייען אין דעם זעלבן וואָרט הורד ("הורד" – ירידה, און "הורד" מלשון "וירד, רודה" – שליטה), בשעת ס'איז געווען די ירידה איז בשעת מעשה גע-ווען וירד, רודה "כבשון",
– כאָטש דאָס זיינען, לכאורה, ענינים הפכיים.

אויך דאָרף מען פאַרשטיין: אין מדרש דאָרטן ווערט דערנאָך געבראַכט נאָך אַ פירוש אויף, "ויוסף הורד מצרימה" – "הוריד את השכינה (כביכול) למצרים עמו כו' מנא לך שירדה השכינה עמו מדכתיב³⁰ ויהי ה' את יוסף",

און וויבאַלד אַז כידוע האָבן אַלע פירושים אין דעם זעלבן וואָרט אַ שייכות צווישן זיך, דאָרף מען זאָגן, אַז אויך דער פירוש איז פאַרבונדן מיטן פריערדיקן פירוש פון "הורד" – "כבשון".

ד. וי"ל דער ביאור בזה: אין גאולה ופד' פון גלות זיינען פאַראַן דריי אופנים³¹:

פד' בדרך מלחמה – אַז מ'איז לוחם מיטן מנגד ביז מ'איז זיך אויף אים מתגבר און מנצח. די גאולה ופד' איז ניט קיין שלימות/דיקע, וואָרום מ'דאָרף נוצן זיינע (עכ"פ – מעין) כלי זיינ³², תכסיסי מלחמה וכו' ביז – אַז דם לרב שפכת³³ – ביז אַז עס ווערט "קרב" – שמתקרבים זא"ז וכו'³⁴ –

מעינותיך חוצה" – התלבשות אלקות אין השגה.

און אַזוי איז אויך געווען דער אויפטון פון י"ט כסלו בנוגע די אוה"ע, די שרי המלוכה, אַז דער מאסר האָט דערפירט דערצו, אַז "שמו" .. נתגדל ונתקדש .. בעיני כל השמים .. וענו ואמרו²⁷ על זאת כי אם מאת ה' היתה זאת היא נפלאות בעינינו²⁸ און זיי האָבן געגעבן חופשה ורשות צו מפרסם זיין פנימיות התורה, תורת החסידות.

ג. אעפ"כ איז נאָך ניט אינגאַנצן גלאַטיק: סוף-סוף איז אין פ' וישב דער מדובר, בגלוי, וועגן ירידת יוסף למצרים וכו' ביז זיין געפינען זיך בבית הסוהר²⁹ – און דער ענין הטוב והתועלת וואָס איז געקומען פון הורדת יוסף למצרים ווערט ערשט נתגלה (דערציילט) לאח"ז, אין די שפעטערדיקע פרשיות התורה – ניט ווי דער ענין הגאולה וואָס האָט זיך אויפגעטאָן בפועל בי"ט כסלו.

דאָרף מען זאָגן, אַז אויך בפרשתנו, איז פאַראַן אַן ענין ותוכן של גאולה.

וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדים הביאור אין דברי המדרש הנ"ל: פון דעם וואָס רז"ל זאָגן, אַז דער ענין פון "כבשון" איז אָנגעדייט אין לשון "ויוסף הורד מצרימה" גופא – "המד"א וירד מים עד ים", איז מובן, אַז יוסף'ס ירידה למצרים האָט ניט בלויז שפּעטער דער-פירט צו "כבשון" (צו זיין ווערן אַ משנה למלך, וואָס דעמאָלט איז ער בפועל געוואָרן דער שולט עליהם) און אַז דאָס איז געווען די מטרות פון דעם "הורד

(30) פרשתנו לט, ב (בהמשך להפסוק "ויוסף הורד גו").

(31) בהבא לקמן ראה (כאו"א קצת) דרושי פדה בשלום – שערי תשובה לאדאמ"צ ח"א (פ"ו ואילך), סה"מ תרנ"ט ותש"ד. ועוד.

(32) להעיר מד"ה לא יצא האיש לא בסייף (תרל"ב).

(33) ד"ה א כב, ח.

(34) ראה שעת שם ח"א פ"א.

(27) להעיר מטוסה (לב, א. לג, א) בפ"ו וענו, ואמרו.

(28) אגרת אדה"ז שהובאה לעיל הערה 4.

(29) פרשתנו לט, כ ואילך.

דער העכסטער אופן איז, אַז (אע"פּ אַז עס איז פאַראַן אַ ירידה למקום ומדינת המנגד (ביז אַ התלבשות אין גלות), אעפ"כ איז עס ניט נאָר ניט אין אַן אופן אַז דער גלות פועל'ט „אגאלתי" (אַ ירידה אמיתית), נאָר אדרבה: דער גלות גופא ווערט נתהפך למצב פון גאולה. און דעמאָלט איז דאָס אַ גאולה בשלי-מותה, וואָס לאָזט ניט איבער קיין נתינת מקום אויף מנגד וגלות.

און דאָס איז דער פירוש אין פסוק⁴¹ „פדה בשלום נפשי" ⁴² (מקרב לי" – אַז כאַטש עס איז אַ מצב פון „מקרב לי", פון מלחמה וואָס קומט באופן פון התלב-שות אין גלות, פונדעסטוועגן איז) די פד' אין אַן אופן פון „שלום";

ווייל די פד' קומט פון אַ מדרגה וואו ס'איז ניטאָ דער גאַנצער גדר פון גלות, און דעריבער טוט זי אויף, אַז דער גלות גופא ווערט⁴³ אַן ענין פון גאולה⁴⁴.

ה. די דריי אופנים הנ"ל אין גאולה זיינען אויך מתאים צו די דריי אופני עבודה – (א) שבטים, (ב) אבות, (ג) יוסף⁴⁵:

(41) תהלים נה, יט.

(42) ראה מכתב אדה"ז (נדפס באגרות קודש הנ"ל הערה 4): וכשקרייתי בספר תהלים בפסוק פדה בשלום נפשי קודם שהתחלתי פסוק שלאחריו יצאתי בשלום. וראה לקמן בפנים סעיף ז.

(43) ראה ירושלמי סוטה (פ"א סה"ח) בפ"י „פדה בשלום גר" כי ברבים היו עמדי" שאנשי אבשלום היו מתפללים לנצחוננו של דוד.

(44) גולה בתוס' אלף (לקו"ת בהעלותך לה, ג).

(45) בכל הבא לקמן – ראה תו"ח ויחי ד"ה בן פורת יוסף (קא, ד ואי"ד). ועד"ו בסה"מ תפר"ח ע' כג"ד, ס"ע כו ואילך. וראה גם סה"מ תקס"ה (ח"א) ע' קצב ואילך; אה"ת מקץ כרך ו תתש, א ואילך; סה"מ תרכ"ט ע' רנח"ט; המשך תרס"ו

ובלשון החסידות מען לאָזט זיך אַראָפּ אין „לבושי המתברר" ³⁵ אויף צו לוחם זיין מיט אים, מוז דאָס פועל'ן אַ ירידה, „כל מלבושי אגאלתי" ³⁶. ובמילא, אויך לאַזט'ר הנצחון והגאולה איז עס נאָך ניט קיין שלימות'דיקע גאולה. עס בלייבט נאָך דער „אגאלתי" וכו';

אַ העכערער אופן אין גאולה איז – פד' בשלום: מ'געפינט זיך אין אַ מצב פון פד' וגאולה דערפאַר וואָס זיין שטאַרקייט איז עד כדי כך – אז נבהלו אלופי אדום גר', תפול עליהם אימתה ופחד³⁷, מען שטייט העכער פון דעם מנגד לגמרי – ופשיטא אַז עס איז ניט שייכות קיין קירוב (קרב).

[ודוגמתו בעבודה איז – ענין התורה, וועלכע איז זיך ניט מתלבש אין וועלט נאָר „הלא כה דברי כאש מה אש אינו מקבל טומאה אף דברי תורה אינו מקבלין טומאה" ³⁸].

אַבער אויך באַ דעם אופן אין פד' זיינען אלופי אדום געווען בתקפם במקומם – קען זיין אַז דערנאָך זאָל זיין ולאום מלאום יאמץ³⁹ כשזה קם כו' ⁴⁰.

אע"פּ אַז דער אדם איז אין אַ מצב פון גאולה בשלימותה, איז עס אַבער נאָר וואָס ביי אים איז ניטאָ קיין אַרט פאַרן מנגד – אויף גלות; אַבער אין דעם „אַרט" פון גלות, האָט זיך ניט אויפגע-טאָן אַ גאולה;

(35) ראה בהנשמן לעיל ע' 175 הערה 77.

(36) ישע"י סג, ג.

(37) בשלח טו, טר"ט.

(38) ברכות כב, א. וראה המשך פדה בשלום תשי"ד שם פ"כ: וענין ההתלבשות תורה אי"ז מענין התלבשות של התעסקות .. ולשון התלבשות הוא רק שם המושאל בלבד.

(39) תולדות כה, כג.

(40) פרש"י שם. וראה פסחים מב, ב. מגילה ו,

„מלך“⁵⁰ על מצרים כמ"ש⁵¹ על פיך ישק כו' רק הכסא כו' שמבלעדו לא ירים איש כו', ובפרט ווען ער איז געווען דער וואָס „השבי"ר⁵⁰ בר⁵² לכל עם הארץ שהי' עסקו עם כל העולם כו'";

און אַזוי איז עס באַ אים געווען אויך פריער, פון זינט ירידתו למצרים – זייענדיק אַן עבד באַ פּוטיפר שר הטב־חיים איז ער געווען טרוד אין די עסקים פון פּוטיפר; און אויך נאָכדעם, ווען ער איז געווען אסור בבית הסוהר, היות אַז „ויתנ"ן⁵³ שר בית הסוהר ביד יוסף את כל האסירים אשר בבית הסוהר ואת כל אשר עושים שם הוא הי' עושה" –

און אעפ"כ האָבן די אַלע טרודות אים ניט מבלבל געווען אין זיין דביקות בה' און אויך בעת עסקו בהם איז ער געווען אַ „מרכבה ממש לאלקות“⁵⁴.

ווייל ביי אים האָט מאיר געווען דער אור אלקי וואָס איז לגמרי העכער פון וועלט⁵⁵, וואָס מצד דעם אור איז אפילו ניט שייך זאָגן אַז וועלט איז ניט תופס מקום, קען דעריבער זיין דער אופן העבודה בדרך התלבשות אין וועלט, און אעפ"כ איז דאָס ניט מבלבל די דביקות, די דביקות באלקות ווערט דערהערט אויך אין די עניני העולם אין וועלכע

די שבטים זיינען געווען רועי צאן, בהתבודדות, היותם בשדה⁴⁶ מובדל פון וועלט, בכדי די עניני העולם זאָלן זיי ניט מטריד זיין פון זייער דביקות באלקות.

בפנימיות הענינים: במדריגת השבטים (מרכבתא תתאה) האָט וועלט אַ תפיסת מקום, ובמילא ווען זיי וואָלטן יורד געווען און פאַרנומען זיך מיט עניני העולם וואָלטן זיי ניט געקענט בלייבן ביי זייער מדריגה פון דביקות באלקות באופן פון מרכבה⁴⁷.

בדרגת האבות (מרכבתא עילאה) איז אַז אפילו געפינענדיק זיך אין וועלט, זיינען זיי ניט בהתלבשות בעולם, און דערפאַר זיינען די עניני העולם ניט מבלבל דביקותם בה'⁴⁸,

העכער דערפון איז דרגת העבודה פון יוסף⁴⁹, וואָס מצד אחד איז ער געווען בהתלבשות בעניני העולם, וואָרום זייענדיק אין מצרים איז ביי אים געווען אַ „טרדה“⁵⁰ גדולה ועצומה ביותר⁵¹, ומכש"כ וק"ו ווען ער איז געוואָרן

ע' שטו – אלא שבמקומות אלו מדובר במדריגת יוסף לגבי מדריגת האבות והשבטים, ולכן נכללו שם האבות והשבטים יחד.
(46) וישלח לד, ה.

(47) להעיר ממה שאין מסכנין בדבר הראוי לקבל טומאה – אפילו כשלא הוכשר לטומאה (שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס תרכט).

(48) ראה תו"ח שם (קב, סע"א ואילך) וסה"מ תפר"ח שם (ס"ע כז) דהשבטים הם בבחי' יחוד"ת והאבות הם בחי' יחוד"ע. ובתו"ח שם פ"ז (קד, ג במוסגר) בנוגע האבות: אע"פ שאין המסך מבדיל להם כלל כו' דאין העולם תופס מקום כלל אחר שאין הצמצום מסתיר כלל עד שיהי' צריך להפשיט א"ע כו'.

(49) להעיר מתו"ח שם קח, ג; אה"ת שם, ב; סה"מ תפר"ח ס"ע כו ואילך – בנוגע להבעש"ט.
(50) ל' התו"ח שם קב, ג. וראה עד"ז שאר המקומות שבהערה 45.

(51) מקץ מא, מ, שם, מד.

(52) ראה מקץ שם, נר"ז, מב, ו. ועוד.

(53) פרשתנו לט, כב.

(54) סה"מ תפר"ח שם ריש ע' כז. ועד"ז בשאר המקומות שבהערה 45.

(55) ראה תו"ח שם (קד, ג ואילך) ובסה"מ שם (ס"ע כו ואילך), דיוסף הוא למעלה מתהו ותיקון (שרש האבות והשבטים). ובתו"ח שם פ"ט (קה, ב ואילך) דיוסף פועל בנש"י החיבור דיחוד"ת שהוא בבחי' ממכ"ע עם יחוד"ע בבחי' סוכ"ע (ועד"ז הוא בסה"מ שם ס"ע כז).

דאָס האָט זיך אויפגעטאָן גלייך בתחילת ההורדה, וכנ"ל אַז „וירא אדוניו כי ה' אתו" ובמילא „ויפקדו על ביתו וכל יש לו נתן בידו"⁵⁹, ועד"ז דערנאָך זייענדיק בבית הסוהר,

תורה שבעל פה איז מגלה אַז „ויוסף הורד מצרימה" איז פירושו וענינו – „כבשון המד"א וירד מים גו".

ז. מעין זה איז געווען ביים מאסר וגאולה פון אַלטן רבי'ן:

דער אַלטער רבי איז געווען בבית האסורים, בהתלבשות אין גלות – ער האָט ניט „ממתיק" געווען די דינים „בהעברת היד על המצח ועל הפנים"⁶⁰, ער האָט ניט געמאַכט אַז „טיינע סאָוועט" זאָל פאַרברענט ווערן⁶¹, און דער אופן ההנהגה מיט אים איז געווען, אַז מ'האָט אים חוקר ודורש געווען בריבוי שאלות אין יסודות פון תורה ומצות כו', וועלכע ער האָט געענטפערט מיט אַ הסברה ארוכה, באופן אַז אויך די מגושים'דיקע מוחות פון די מנהלי הדרשה והחקירה זאָלן פאַרשטיין⁶².

אַבער לאידך גיסא, איז דער אַלטער רבי ניט געווען מוכרח אין דעם. וכמ' סופר דורך כ"ק מו"ח אדמו"ר⁶³ אַז „דער גאַנצער ענין התפיסה איז געווען בהסכם רבינו הגדול . . ווען דער רבי וואָלט ניט מסכים געווען וואָלט מען אים ניט תופס זיין, די רא' (אויף דעם

מ'איז מלובש, אַזוי אַז אין וועלט גופא הערט זיך אלקות⁵⁶ שלמעלה מגדר עולם.

און ווי מען געפינט עס באַ יוסף'ן, אַז זייענדיק אַן עבד באַ פוטיפר איז „וירא" אַדוניו כי ה' אתו וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו" – אין דעם „אַרט" וואו פוטיפר איז „אַדוניו", דאָרטן גופא האָט דער זעלבער „אדוניו" געזען „כי ה' אתו". און אויך דערנאָך, זייענדיק אַן אסיר בבית הסוהר, איז „ויהי"⁵⁸ ה' את יוסף ויט אליו חסד ויתן חנו בעיניו שר בית הסוהר" – דאָס האָט זיך אַנגעהערט אויך ביים שר בית הסוהר, וואו יוסף איז געווען אַן אסיר!

ו. ע"פ הנ"ל וועט מען אויך פאַר-שטיין וואָס דער מדרש זאָגט אויף „ויוסף הורד מצרימה" – „כבשון . . וירד מים עד ים", און די שייכות פון דעם ענין צום פירוש (פון „הורד") „הוריד את השכינה עמו":

דערמיט וואָס „ויוסף הורד מצרימה" כפשוטו, און אויך ברוחניות – ביי אים איז געווען די ירידה און התלבשות אין מצרים, איז זייענדיק דאָרט, בירידתו, איז ער געבליבן במהותו האלקית („הוריד את השכינה עמו") – מיט דער ירידה גופא האָט זיך אויפגעטאָן דער „כבשון".

וואָרום ווען יוסף קומט אַן אין מצרים, איז דאָס גופא מאַכט איבער מצרים, ביז אַז אויך אין דעם „מקום" פון מצרים האָט זיך דערהערט אלקות. און

(59) פרשתנו ט ד. וראה המשך הפסוקים שם.
(60) ראה מכתב אדה"ז (נדפס באגרות קודש אדמו"ר הזקן סי' ס).

(61) ראה רשימת כ"ק מו"ח אדמו"ר – נעתקה בס' התולדות אדמו"ר הזקן ע' רי (בהוצאת תשמ"ו – ח"ג ע' 702) הערה 7.

(62) ספר השיחות תש"ג ע' 62.

(63) לקו"ד ח"א לו, סע"ב ואילך.

(56) ראה הערה הקודמת. ובסה"מ שם (ס"ע כז) מסיים: ועל ידי זה נעשה הדעולם יהי' מרכבה לאלקות.

(57) פרשתנו ט, ג.

(58) פרשתנו שם, כא.

המדינות המלך אשר גם בעיניהם יפלא הדבר הפלא ופלא וענו ואמרו על זאת כי אם מאת ה' היתה זאת היא נפלאות בעינינו" – אז זייענדיק תחת ממשלתם וברשותם האבן די שרים, ביז צו דעם מלך אליין, געזען אז ער איז אַ "חכם גדול ואיש אלקי"⁶⁸, און דאָס (אז אויך זיי האָבן אָנערקענט אַז "מאת ה' היתה זאת") דריקט אויס דעם אויפטון פון דער גאולה פון י"ט כסלו,

– בדוגמא ווי ס'איז געווען ביי יוסף'ן, אז דער "הורד" גופא איז געווען "וירד" – "כבשון".

ח. יעדער ענין קומט אַרויס און ווערט נתגלה דורך תורה־אור. ועד"ז בנדו"ד: דער אויפטון אין דעם מאסר וגאולה פון אַלטן רבי'ן, איז פאַרבונדן מיט דעם חידוש פון אַלטן רבי'ן בתורתו;

ובפרט בספרו התניא, וואָס כידוע⁶⁹, איז די גאולה פון י"ט כסלו געווען אין זכות פון די צוויי יאָר חיות בתורה ועבודה וואָס דער תניא האָט מוסיף געווען צווישן חסידים (וואָס דערפאַר האָט דער אַלטער רבי געוואָלט אז דער תניא זאָל זיך אָפדרוקן פאַר י"ט כסלו).

והביאור:

אין דעם ספר "תניא קדישא" ⁷⁰, ווי ער איז אויסגעשטעלט לפנינו, קומט דער שער היחוד והאמונה אַלט צווייטער חלק. ס'איז אָבער ידוע (ווי מען דער־ציילט באַ חסידים), אז ביים אַלטן רבי'ן איז געווען אַ קס"ד צו מסדר זיין שער

איז) פון דער נסיעה לפטרבורג – איז פרייטיק געבליבן שטיין די שוואַרצע ביידל און עס האָט ניט גיהאָלפן די פיר פערד וואָס מ'האָט צוגישפּאַנט אויף שלעפּן דעם וואָגען, ווייל דער רבי האָט ניט געוואָלט כו"; "דער" כללות ענין פון דער תפיסה איז דאָס ווי אַ הלבשה ברצון שלא להשתמש בדרך למעלה מן הטבע". און עס איז ידוע⁶⁵, אז אַ "הלבשה" און הגבלה ברצון איז ניט קיין אמת'ע הגבלה (הגבלה אמיתית איז דוקא ווען די הגבלה קומט בהכרח, פון אַ דבר שמחוץ הימנו; בשעת אָבער ס'איז אין אַן אופן וואָס מ'איז זיך אליין מגביל – געפינט מען דאָך זיך אין דער הגבלה).

און דער טעם וואָס ביי אים האָבן געקענט זיין די צוויי קצוות איז מובן מדברי רבותינו נשיאנו – ווייל "דער (אַלטער) רבי איז אַ עצמי, ביי אַ עצמי איז ניט שייך קיין שינוי זמן ומקום"⁶⁶. און דעריבער, אויך זייענדיק אין תפיסה ובאופן של התלבשות (כביכול) – האָט ער פועל געווען אויף די שרי המלוכה גופא, אַז זיי, מצד זייער מציאות, זאָלן אים באַפרייען באופן של פד' בשלום⁶⁷, דערקענענדיק אז ער איז אַן איש אלקי.

און דאָס איז וואָס דער אַלטער רבי איז מאַריך באגרתו²⁸ הידועה וועגן זיין גאולה: "הפליא ה' והגדיל לעשות בארץ . . אשר נתגדל ונתקדש ברבים ובפרט בעיני כל השרים וכל העמים אשר בכל

(64) לקו"ד שם לט, ב.

(65) ראה המשך תרס"ו ס"ע קצא ואילך. ובכ"מ. – וידועה הדוגמא מההלכה אשר כיסוי ראשו בידו אינו כיסוי (שו"ע או"ח (ודאדה"ז) ס"י צא, ס"ד).

(66) לקו"ד שם צט, א. וראה בארוכה תורת שלום ע' 166 ואילך.

(67) ראה מכתב אדה"ז (נעתק לעיל הערה 42).

(68) בית רבי ח"א פט"ו.

(69) קצורים והערות לתניא ע' קכ ואילך.

(70) לשון הסכמת אב"ד דקראקא, בדפוס

זאלקווי, תקנ"ט.

ט. צווישן די עיקרי הענינים, וואָס דער אַלטער רבי איז מבאר ומחדש אין שער היחוד והאמונה, זיינען דאָ לכאורה⁷³ צוויי כללות'דיקע נקודות:

(א) דער ביאור אין „פירוש הבעש"ט" אויף „לעולם"⁷⁴ ה' דברך נצב בשמים" – אַז „דברך שאמרת"⁷⁵ יהי רקיע .. תיבות ואותיות אלו הן נצבות ועומדות לעולם בתוך רקיע השמים .. להחיותם .. אילו היו האותיות מסתלקות כרגע ח"ו וחזרות למקורן היו כל השמים אין ואפס ממש והיו כלא היו כלל .. כמו לפני ששת ימי בראשית ממש"⁷⁶, וואָס דערפון איז פאַרשטאַנדיק „איך שכל נברא ויש הוא באמת נחשב לאין ואפס ממש לגבי כח הפועל ורוח פיו שבנפעל המהווה אותו תמיד ומציאו מאין ממש ליש"⁷⁷.

(ב) אַז דער צמצום איז ניט „כפשוטו שהקב"ה סילק עצמו ומהותו ח"ו מעוה"ז רק שמשגיח מלמעלה בהשגחה פרטית על כל היצורים כולם אשר בשמים ממעל ועל הארץ מתחת"⁷⁸.

ויש לומר, אַז דער ביאור הענין אַז צמצום אינו כפשוטו איז ניט אַ באַזונדער ענין, נאָר דאָס קומט בהמשך און איז שייך צום ביאור אין חידוש הבעש"ט, כדלקמן.

יו"ד. דער חידוש אין פירוש הבעש"ט איז ניט נאָר אַז דער דבר ה' מוז שטענדיק מהווה זיין יעדן נברא,

היחוד והאמונה אַלס ערשטן חלק, וואָס מהאי טעמא געפינט מען אין „חינוך קטן" (די הקדמה צו שער היחוד והאמונה) ב"ג פעמים דעם לשון „כמו שיתבאר" (בלשון עתיד) – כאָטש אַז דערמיט ווערן געמיינט⁷⁹ די ענינים וואָס זיינען מבואר אין דעם ערשטן חלק.

נאָך מער: וויבאַלד דער אַלטער רבי האָט איבערגעלאָזט דעם לשון „כמו שיתבאר" און ניט משנה געווען „נתבאר" (ל' עבר) – איז דאָס אַ באַווייז, אַז אפילו נאָכדעם ווי דער אַלטער רבי האָט מחליט געווען, אַז דער שער היחוד והאמונה זאָל קומען נאָך דעם חלק ראשון, האָט ער איבערגעלאָזט אַ נתינת מקום צו סברתו הקודמת, און דער שער היחוד והאמונה האָט אַן ענין וואָס „שטייט פריער" (אַבער ניט ברוב הענינים).

דער סדר פון עבודת האדם איז, אַז בכדי צוצוקומען צו אהבה ויראה (וואָס דאָס איז דער תוכן פון חלק ראשון שבתניא), דאַרף פריער זיין „האמונה הטהורה ונאמנה ביחודו ואחדותו יתברך וית'" (דער תוכן פון שער היחוד והאמונה), כמבואר בחינוך קטן בסופו.

ועפ"ז יש לומר אַז דער ענין המאסר והגאולה פון אַלטן רבי'ן זאָגט זיך אַרויס בתניא בתורתו פון אַלטן רבי'ן, בעיקר – אין שער היחוד והאמונה⁸⁰.

73 ידוע שאפ"ל „לכאורה" – גם בדבר שהמסקנא כן היא (ראה שד"ח כרך ט' כללי הפוסקים סט"ז אות ח' ושי"א).

74 תהלים קיט, פט.

75 בראשית א, ו.

76 שער היחוד והאמונה פ"א.

77 שם רפ"ג. ומבואר שם בארוכה.

78 שם פ"ז (פג, סע"א ואילך).

71 ראה גם פלח הרמון (להר"ה מפאריטש) הוספות לבראשית ס"ע 20 ואילך.

72 להעיר מהמכתב בקצורים והערות שם (ע' קכא) שציווה אדה"י בשנת תקנ"ח להודיע לכל אנ"ש „שישקדו ויתמידו בלימוד ספר התניא וביום הש"ק פ' וישב – כ' כסלו – ילמדו בכל מושבות אנ"ש שני פרקים בחלק א' ופרק א' בחלק ב'".

דער ביטול מצד דעם חיות, ניט קיין ביטול בשלימותו⁸⁰.

לויט אָבער ווי דער אַלטער רבי איז ממשיך ומבאר, אַז צמצום אינו כפשוטו ח"ו, דהיינו, אַז אויך⁸¹ אין דעם „מקום“ (מדריגה) וואָס דער אור וחיות אלקי איז זיך מתצמצם ומתלבש בתוך הנבראים, איז „לית אתר פנוי מיני“⁸² און „מהותו ועצמותו יתברך .. מלא את כל הארץ ממש בזמן ומקום“⁸³ – קומען אַרויס צוויי קצוות:

יעדער נברא האָט זיין „נפש וחיות רוחנית“ פרטית וואָס קומט דורך צמצום און התלבשות פון דעם דבר ה' אין יעדן נברא פרטי; וביחד עם זה איז יעדער נברא פרטי פאַרבונדן מיט עצמותו ומהותו ית', ווייל אין דעם „אָרט“ פון דעם נברא, געפינט זיך „מהותו ועצמותו יתברך“. און וויבאַלד אַז מהותו ועצמותו

בכל רגע ורגע, נאָר אויך אַז די תיבות „יהי רקיע גו'“ זיינען „מלובשות בתוך כל הרקיעים לעולם להחיותם“⁷⁶; און עד"ז אין אַלע נבראים, די תיבות ואותיות שבעשרה מאמרות וואָס זיינען זיי מהווה ומחי' זיינען מלובש בתוכם [און ווי ער איז מאריך⁷⁹ ווי אין יעדן נברא „יש בחי' נפש וחיות רוחנית“, וואָרום אפילו די זאכן וועלכע ווערן ניט דערמאָנט בעשרה מאמרות שבתורה, ווערט צו זיי נמשך אַ חיות וואָס איז משתלשל ממדריגה למדריגה פון די עשרה מאמרות שבתורה „עי' חילופים ותמורות האותיות וגימטריאות .. עד שיוכל להתצמצם ולהתלבש ולהתהוות ממנו נברא פרטי“].

ד.ה. ס'איז ניט דער פשט אַז דער דבר ה' איז שטענדיק מהווה דעם נברא און דער נברא ווערט נפרד פון דעם דבר ה', נאָר דער דבר ה' איז מלובש אין דעם נברא גופא (אין דעם „אָרט“ פון דעם נברא), ביז אַז דער חיות (ונפש) פון יעדן נברא פרטי איז דער דבר ה' וואָס איז אין אים מלובש. ובמילא איז פאַרשטאַנדיק ווי „כל נברא ויש הוא באמת נחשב לאין ואפס ממש לגבי כח הפועל ורוח פיו שבנפעל המהוה אותו תמיד ומוציאו מאין ממש ליש“^{79*}.

לפ"ז קומט אויס, לכאורה, אַז דער ביטול פון דעם נברא איז ניט קיין ביטול בשלימותו. וואָרום וויבאַלד אַז דער חיות וואָס איז זיך מתלבש אין נבראים איז אַ חיות מצומצם ומוגבל (לויטן נברא), כנ"ל, איז ער דאָך „נותן מקום למציאות היש“, ובמילא איז אויך

(80) ראה המשך תרס"ו ע' רכד. ובכ"מ.
(81) ולא רק מצד המאור „שהוא א"ס עצמו (ש)לא שייך צמצום ח"ו ולא העלם ואדרכה המאור הוא בהתגלות ולכן אפילו תינוקות יודעים שיש שם אלוהה מצוי כ' אף שאין בהם השגה ותפיסה איך ומה לפי שאין בהם גילוי האור שמ"מ המאור עצמו הוא נמצא למטה כמו למעלה“ (תו"א יד, ב. וראה הגהות להאמר מכ"ק אדנ"ע תרנ"ח (קה"ת תשמ"א) ע' נב ואילך).
(82) תקו"ז תנ"ז, הובא בשער היחוד והאמונה שם (פג, ב).

(83) שם פב, ריש ע"ב. והרי דבריו שם (פג, סע"א ואילך) „מכאן יש להבין“ באים בהמשך לאריכות הביאור שם לפני"ז (פ"ו ואילך) ש„אין מדת הגבורה מסתרת ח"ו לפניו יתברך“ (שם ספ"ו), ו„אע"פ שהוא ית' למעלה מהמקום והזמן אעפ"כ הוא נמצא גם למטה במקום וזמן .. וזהו יחודא תתאה“ (שם פ"ז – פב, סע"א). ועפ"ז תומתק גם האריכות בהביאור שם להלן (פג, ב ואילך), לאחר ששולל הדיעה דצמצום כפשוטו ומבאר דברי הר"מ פ' פנחס לא רק ענין סוכ"ע אלא גם בחי' ממכ"ע, החיות המתלבשת תוך עצם הנברא. ע"ש בארוכה.

(79) בפ"א שם.

(79*) ראה בכ"ז גם לקו"ש חכ"ט ע' 29 ואילך.

ית' איז אינגאנצן ניט בגדר פון וועלט, ווערט מצד דעם דערהערט, אַז די מציאות פון וועלט גופא איז אלקות⁸⁴ (בלשון הידוע⁸⁵: דער יש הנברא איז יש האמיתי) – אין עוד מלבדו⁸⁶.

(84) ובפרט ע"פ מש"כ באגה"ק ס"כ (קל, סע"א ואילך) ש"מהותו ועצמותו של המאציל ב"ה שמציאותו הוא מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו ח"ו... הוא לבדו כחכו ויכלתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט ממש בלי שום עילה וסיבה אחרת קודמת ליש הזה" – הרי נמצא שהביטול שמצד העצמות שייך להתהוות הנבראים גופא. וכמשנ"כ בארוכה בד"ה ולקחתם תרס"א. – ועפ"י דברתק יותר השייכות בין הענין דצמצום שלא כפשוטו לשיטת הבעש"ט שהדבר ה' מלוכב תוך כל נברא להוותו ולהחיותו מאין ליש.

ולפ"ז אלו שס"ל דצמצום כפשוטו צ"ל שחולקים גם על שיטת הבעש"ט. ודוחק קצת שהרי שיטת הבעש"ט מיוסדת במדרש תהלים עה"פ לעולם ה' דבר נצב גו' (הובא בלקו"ת ר"פ אחרי). ויותר נראה לומר שלדעתם ההתהוות בכל רגע היא מהשגחתו ית' ולא מעצמותו.

ואף שגם לדעתם, "כל הנמצאים... לא נמצאו אלא מאמתת הנמצא" (רמב"ם ריש הל' סוה"ת) – ה"ז רק ש"נמצאו" ממנו, אבל הוא ית' אינו מתלבש בתוך הנבראים, וע"ד הוא ציווה ונבראו. (85) ביאורי הזהר בשלח (מג, ג ואילך). וראה ד"ה ולקחתם לכם שם. קונטרס ענינה של תורת החסידות ט"ז.

(86) ואתחנן ד, לה.

בד"ה ולקחתם שם הובא (על הביטול שמצד העצמות) הלשון "אין עוד" – ל' הפסוק (שם, טו). וראה לקו"ש ח"ד (ע' 1334-5) שהביטול ד"אין עוד מלבדו" הוא מצד האור, ו"אין עוד" הוא מצד העצמות ע"ש (ולהעיר גם מלקו"ש חכ"ד ע' 43 ואילך).

ומ"ש בפנים הוא עפ"משנ"כ כ"פ (שיחות ליל ויום שמח"ת תשמ"ג. ליל שמח"ת תשד"מ. ועוד) החילוק בין "אין עוד" ו"אין עוד מלבדו" – ש"אין עוד" שולל לגמרי מציאות הנבראים שאין שום מציאות כלל, משא"כ "אין עוד מלבדו" פירושו (שרק) בלעדו "אין עוד" אבל "עמו" ישנה מציאות.

(*) וכדמוכח ג"כ ממה שמביא שם דחז"ל (דבר" פ"ב, כז) עה"פ אין עוד – "אפילו בחללו של עולם".

יא. אַלע ענינים אין תורה זיינען דאָך אַ הוראה אין עבודת כאו"א, ובפרט ענינים בפרסום וואָס האָבן געטראָפֿן מיט אַ נשיא בישראל, אַ נשמה כללית, ובמיוחד אַז דער כללות ענין המאסר איז געווען פאַרבונדן מיט זיין מסירת נפש אויף תורת החסידות פאַר כל ישראל, כאו"א מישראל. וי"ל אַז דורך דעם האָט דער אַלטער רבי געעפנט דעם צינור פון מסירת נפש אויף עבודת ה' בתורת החסידות⁸⁷.

די עבודה פון יעדן אידן, געפינענדיק זיך אין דעם חשך הגלות דאָרף זיין צו באַלייכטן דעם חושך הגלות דורך זיין עבודה בנר מצוה ותורה אור; ובפרט אין דעם זמן פון עקבתא דמשיחא,

וואָס בכדי צו באַלייכטן אַזאַ חשך כפול ומכופל דאָרף מען אָנקומען צו אַ גרעסערן און העכערן אור⁸⁸, ביז צו מאור שבתורה, פנימיות התורה⁸⁹, שנתגלתה בימינו אלה בתורת החסידות.

מצד דעם גרויסן חשך אין וועלט קענען אויפקומען אַזעלכע שוועריקייטן און נסיונות אין עבודה, ווען אַ איד דערפילט אַז ניט נאָר זיינען אידן בכלל דער „אתם המעט מכל העמים",

[ובד"ה ולקחתם שם שבא להדגיש ביטול הנבראים, דלא רק דכולא קמי' כלא שכיב אלא „שלא יש שום מציאות כלל", מתאים הלשון „אין עוד"].

(87) לקו"ד שם לט, ב. צו, סע"א ואילך (ושם: „דעם רבי'נס תפיסה איז געווען צוליב דעם ער זאָל פותח זיין דעם צינור כו", כפנים).

(88) ראה קונטרס עה"ח פ"ג. מכתב כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע שנדפס בהוספות לקונטרס הני"ל ע' 82 ואילך. אג"ק שלו ח"ב ע' תשיג ואילך.

(89) ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז (קה"ע שם).

חלק אלקה ממעל ממש⁹¹ וואָס געפינט זיך אין אים און די כחות וואָס די רביים האָבן אין אים אַריינגעלייגט⁹² – און דעמאָלט ווערט דער „כבשון“ ושלט בהון, מען נעמט איין און מ'איז שולט אויך בגלוי אויף ענינים המבלבלים ומעלימים ומסתירים.

און דורך עבודת כאו"א אין דעם „כבשון“ בד' אמות שלו בהפצת היהדות כולל הפצת המעינות חוצה, איז מען נאָך מער ממהר ביאת משיח צדקנו, ווען אַלע וועלן זען בגלוי בעיני בשר דעם „וירד מים עד ים ומנהר עד אפסי ארץ“⁹³, ביז צום אופן פון „מלאה הארץ דיעה את ה' כמים לים מכסים“⁹⁴,

וואָרום עס וועט זיין „ונגלה כבוד ה'“⁹⁵,

אויך איצט איז „מלא כל הארץ“⁹⁶ כפשוטו ממש, נאָר דאָס איז ניט בגלוי – און דעמאָלט וועט זיין דער „ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר“.

(משיחת י"ט כסלו תשמ"א)

נאָר אויך צווישן אידן גופא איז ער לעת עתה פון אַ מיעוט וואָס זיינען זיך עוסק אין דער עבודה פון הפצת היהדות – נר מצוה ותו"א, ובפרט בהפצת המעינות חוצה.

קען ער דערפאַר מאַכן באַ זיך אַ חשבון, אַז ער זאָל צואוואַרטן ביז די שווערקייטן און העלמות והסתרים וועלן זיך ענדיקן, און דערנאָך וועט ער ממשיך זיין עבודתו.

אויף דעם קומט די הוראה מהנ"ל: ער דאַרף וויסן, אַז דער עולם וכל אשר בו ווערט נתהווה בכל רגע ורגע מאין ואפס המוחלט ממש פון דעם אויבערשטן וואָס אין לו עילה וסיבה קודמת לו ח"ו⁹⁷. ובכן, איז דאָך ניט שייך אַז ס'זאָל זיין אַ מציאות וואָס זאָל ניט דערלאָזן אַ אידן צו טאָן זיין עבודה אין מפּיץ זיין נר מצוה ותורה אור, והפצת המעינות חוצה.

און דאָס וואָס ער זעט אַז עס זיינען דאָ מנגדים און העלמות והסתרים אויף דער עבודה, דאַרף ער וויסן, אַז צמצום איז ניט כפשוטו ח"ו, ס'איז ניט קיין אמת/ער העלם, און אַז די כוונה דערביי איז – אַז ער זאָל באַ זיך מגלה זיין דעם

91 תניא פ"ב.

92 ראה שם בהמשך הפרק (ו, סע"ב ואילך).

93 תהלים עב, ח (הובא לעיל ס"ב ואילך).

וראה ראב"ע שם פסוק א ופסוק ח.

94 ישע' יא, ט.

95 שם מ, ה.

96 שם ו, ג.

90 אגה"ק שם.

